

Gevaren op het spirituele pad

door

Dr. J.-M. Decuypere

(gepubliceerd in BRES 138, oktober / november 1989, p. 4-7)

De laatste twintig jaar zijn veel mensen overgestapt van een traditionele godsdienst naar een nieuwe religieuze of esoterische beweging. Vaak merken zij daarbij niet dat zij met dezelfde dogma's over 'hoog' en 'laag' worden opgescheept. Zo ontstaat een beeld van spiritualiteit dat de beoefenaar van de wal in de sloot helpt. Psychotherapeut Decuypere stelt deze tendens scherpzinnig aan de kaak en pleit voor een opheffing van de valse scheiding tussen 'materieel' en 'spiritueel'.(Red.)

Voor de meeste godsdiensten is de materiële wereld altijd al verdacht geweest, niet in het minst omwille van de tergende aanwezigheid van een lichaam (bron van duistere genoegens) dat de mens afhoudt van zijn ware doel en bestemming. Van oudsher associëren wij het goddelijke inderdaad méér met iets dat 'boven ons hoofd' hangt, dan met iets dat 'onder onze voeten' zou kunnen zitten: de heilige zelf wordt afgebeeld met een aureool rond het hoofd, zelden met blinkende voeten. Ook in onze moderne tijden geven we meer spiritueel krediet aan wat ons hoofd bedenkt dan aan wat onze handen kunnen aanraken. Je vraagt je daarbij af waaraan onze aarde (en ons lichaam) dat verdiend hebben.

Heel wat mensen omschrijven zichzelf als zoekende. Daarmee bedoelen ze dat ze op zoek zijn naar een antwoord op de vragen: *Wie ben ik?, Waar kom ik vandaan?, Waar ga ik heen?* en *Wat heeft het allemaal voor zin?*

Die grote levensvragen komen uiteraard aan bod in de godsdienst die deze mensen belijden. Daarbij krijgen ze evenwel vaak de indruk dat de voorgangers die de 'deskundige uitleg' moeten geven, het zelf niet echt wéten, maar het op hun beurt moeten geloven, hetzij op gezag van anderen, hetzij op dat van heilige boeken. Daarbij is het duidelijk dat, zowel vroeger als nu, oprechte mensen in de meest verschillende (vaak tegenstrijdige) dingen geloven. De oprechtheid van de 'act' van het geloven is dus blijkbaar geen garantie voor de *inhoud* van wat er geloofd wordt, of scherper gesteld: de capaciteit tot zelfbedrog is onuitputtelijk! Ontevreden met de geïnstitutionaliseerde godsdienst zoeken steeds meer mensen aansluiting bij de één of andere schijnbaar non-conformistische (semi-) religieuze beweging of groepering. In essentie is daarbij weinig veranderd: zij zijn gewoon van het ene geloof in het andere gestapt, van de ene stilstaande trein

op de andere... Bovendien lopen zij het risico dat zij hun keuze duur moeten betalen en verstrikt raken in een spiraal van personencultus, communicatie binnen een gesloten systeem, sociaal isolement en toenemend sektiefanatisme. Al deze groepen met hun eigen geloof twijfelen in feiten aan hun exclusieve waarheid.

Die geheime twijfel moet echter onderdrukt worden en daarom neemt de onverdraagzaamheid toe en wordt hun stijl steeds fanatieker. *'Fanatisme is altijd een teken van onderdrukte twijfel'*, schrijft Jung in 1935. Ontdaan van elk gevoel voor humor, zijn de leiders van sekten duidelijk meer geïnteresseerd in de zuiverheid van de leer, dan in de zuiverheid van hun gevoelens. Waartoe dat alles uiteindelijk kan leiden is dagelijks op TV te zien.

De gulden middenweg

De moderne mens is dan ook sceptisch geworden en gooit ofwel alle spiritualiteit overboord, of hij zoekt zich te herbronnen in een meer existentiële religiositeit, d.w.z. hij wil in de (mogelijke) transcendentie werkelijkheid niet enkel geloven, maar deze ook en bovenal ervaren. Vandaar de groeiende belangstelling voor metafysica, yoga en de vele scholen in esoterische wijsbegeerte, die grote scharen studerende tellen, en elk op hun manier proberen een bijdrage te leveren tot het *'Ken Uzelf'*. Ze bieden een ruimer en dieper antwoord op de grote levensvragen dan de bestaande godsdiensten en willen de geïnteresseerde begeleiden naar het zelf doorgronden én ervaren van die antwoorden. Althans, dat beweren ze te doen.

De ervaring leert dat je als naïeve zoeker bijzonder veel geluk moet hebben wil je een school treffen die werkelijk de gulden middenweg predikt en haar studenten aanspoort om (net als de boom) even enthousiast *naar beneden* als *naar boven* te willen groeien. Meestal moet men het met minder stellen. Terecht dus hebben nogal wat mensen reserves tegen aanbevelingen om 'het spirituele pad' te betreden, al was het maar omdat dit beproefde (?) pad (van welke couleur locale dan ook) inderdaad de kwalijke reputatie geniet meer geïnteresseerd te zijn in wat boven dan in wat onder de gordel gebeurt. De fysisch-materiële wereld is dan misschien niet meer zondig (wie durft dat woord nog te gebruiken?) maar wordt wel geacht van een 'lager trillingsgetal' te zijn en daarom zou zij dienovereenkomstig dringend losgelaten of overstegen moeten worden.

Larie en apekool! Het heeft helemaal geen zin om wat dan ook los te laten of te overstijgen. Het credo van C.G. Jung was niet voor niets *'Es geht um die Erfahrung der Fülle des Seins'* (Aalders e.a. 1975, p. 127), wat zoveel betekent als: *het gaat erom de totaliteit van de werkelijkheid te ervaren*, zowel boven als beneden, zowel materieel als spiritueel, zowel zichtbaar als onzichtbaar. Tenzij je dit streven ook een spiritueel pad wilt noemen en dan zijn we weer rond.

De extreme opsplitsing *materieel* versus *spiritueel* is vanuit deze ervaringsgerichte visie een valse scheiding, ontstaan in het hoofd van voornamelijk religieuze en nu ook esoterische ‘denkers’. Het evenwicht tussen de materiële en de spirituele wereld, en hoe dat evenwicht te bereiken, is opnieuw een hersenspinsel, dat bovendien van dezelfde draad getrokken is: het denken creëert eerst een scheiding daar waar er geen is om zich vervolgens af te vragen hoe de (denkbeeldige) stukken weer gelijmd moeten worden.

‘Spiritueel gevorderd’

Sommige scholen in aura- en chakrahealing (zijn dat de esoterische scholen van het Nieuwe Tijdperk?) hangen in elk geval een genuanceerder beeld aan. Volgens hen is de werkelijkheid één en beschikken we over een aantal zintuigen (stoffelijke en chakra’s) om die werkelijkheid te ervaren. Om daartoe in staat te zijn, moeten we die ‘vensters op de werkelijkheid’ schoonmaken. Als je oren verstopt zijn kun je niet horen. Met stof in je ogen kun je niet zien. Daarom zou het geregeld zuiveren van ons energiesysteem (aura en chakra’s) een even elementaire hygiëne voor ons psychisch lichaam zijn als, zeg maar, douchen en tanden poetsen voor ons stoffelijk lichaam...

Ook hier ligt echter onze oude gewoonte om het uitsluitend ‘hoog’ te zoeken, net om de hoek. We kunnen het blijkbaar niet laten. Een goed voorbeeld daarvan zijn de trainingen in het reinigen en leren gebruiken van voorhoofds- en kruinchakra, respectievelijk om het helderzien en helderweten te bevorderen, trainingen die een groot prestige in het esoterisch circuit genieten. Op gedempte toon en met het nodige respect wordt gesuggereerd dat de dragers ervan zeer spiritueel en vergevorderd zijn...

Een merkwaardige hersenkronkel eigenlijk. Van iemand die netjes zijn gezicht was, maar bijvoorbeeld vuile voeten heeft, zeggen we toch ook niet dat hij schoon is?

De bovenste twee chakra’s zijn misschien belangrijk, maar de rest van ons arsenaal is dat evenzeer. In dat perspectief doen we er misschien goed aan ook de nodige aandacht en waardering te geven aan onze onderste chakra’s (knieën en voeten inbegrepen), tenzij we op termijn willen evolueren naar een hoofd met vleugeltjes eraan. Deze karikatuur van de heldere zwever is uiteraard overdreven, maar ook weer niet helemaal uit de lucht gegrepen.

Spirituele mensen maken inderdaad vaak een heldere indruk, maar alles wat te maken heeft met meer wereldse toestanden en algemeen menselijke emoties wordt letterlijk naar beneden weggeduwd. Ze zijn bijna zonder uitzondering meer geboeid door meditatie dan door psychotherapie. Ze hebben duidelijk weerstand tegen de materie en hebben meestal weinig voeling met hun lichaam. Ze zijn (uiteraard) slecht gegrond en voelen zich zelden op hun gemak bij de thema’s seksualiteit en emotionaliteit.

Het hoeft inderdaad allemaal niet zo'n vaart te lopen, maar het is goed eraan herinnerd te worden dat *intreden* een minstens even grote stunt is als *leren uitreden*. En dat de eenzame perfectionist die streeft naar verlichting eraan moet denken heel zijn lamp te verlichten en niet enkel de bovenkant...

Literatuur

- Aalders, Plokker en Quispel (1975), *Jung – een mens voor deze tijd*, Lemniscaat, Rotterdam, p. 127.
- Assagioli, R. (1965), *Psychosynthesis*, zie vert.: *Psychosynthese*, Servire BV, Katwijk aan Zee 1982.
- Bailey, A. (1932), *From intellect to intuition*; zie vert.: *Van intellect naar intuïtie*, Mirananda BV, Wassenaar 1977.
- Decuypere, J.-M. (1986), *Ziek of mystiek?*, Tijdschrift voor Psychiatrie 28, 1986/10, p. 719-731.
- Garfield en Grant (1984), *Companions in spirit*; zie vert.: *Geestgenoten*, Ankh-Hermes BV, Deventer 1988.
- Jung, C.G. (1935), *Analytical Psychology: its theory and practice*; zie vert.: *Over grondslagen van de analytische psychologie*, Lemniscaat, Rotterdam 1978, p. 185.
- Keen, L. (1981), *Being psychic*; zie vert.: *Intuïtieve ontwikkeling*, Ankh-Hermes BV, Deventer 1986.
- Klein, J.F. (1982), *Mysticisme et psychiatrie*, Le Monde Inconnu, nr.33, p. 64-68
- Kutz, Borysenko en Benson (1985), *Meditation and psychotherapy: a rationale for the integration of dynamic psychotherapy, the relaxation response, and mindfulness meditation*, The American Journal of Psychiatry 142, Jan., p. 1-8.
- Stevens, P. (1983), *Opening-up to your psychic self*; zie vert.: *Ontdek jezelf*, Ankh-Hermes BV, Deventer 1988.
- Vaughan, F. (1982), *The transpersonal perspective: a personal overview*, The Journal of Transpersonal Psychology, 14,1, p. 37-45.
- Vinkenoog, Simon (1981), *Het onzichtbare zichtbaar gemaakt*, Bres, 89, p. 23-36.
- Wallace en Henkin (1978), *The Psychic Healing Book*; zie vert.: *De Geest Geneest*, Ankh-Hermes BV, Deventer 1985.
- Walsch, R. (1982), *A model for viewing meditation research*, The Journal of Transpersonal Psychology, 14, 1, p. 69-82.
- Woelderren, B. van (1985), *De Kunst van het 'Hallo' Zeggen (Aura- en chakra-reading)*, Bres, 111, p. 2-12.

Over de auteur:

Jean-Marie Decuypere (1957) studeerde geneeskunde en psychiatrie aan de K.U. te Leuven. Momenteel werkt hij privé als psychotherapeut.